

Роженко О. В.,

старший викладач кафедри підприємництва і торгівлі, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ НИМИ

Анотація. Актуальність статті полягає у необхідності формування нових механізмів управління підприємницьких структур, які базовані на забезпеченні їх економічної безпеки, що сприятимуть зростанню ефективності господарського процесу. Метою статті є дослідження сутності категорії “стратегія економічної безпеки підприємства” та формування переліку заходів забезпечення економічної безпеки підприємницьких структур. Застосовано емпіричні та діалектичні методи дослідження, що у повній мірі дозволяють досягнути поставленої мети. В статті наведено основні характеристики категорії “стратегія економічної безпеки підприємства”. Визначено її місце в стратегічному наборі. Проаналізовано основні види та сформовано універсальний перелік заходів забезпечення економічної безпеки підприємницьких структур.

Ключові слова: заходи, економічна безпека, забезпечення, підприємницькі структури, управління.

Rozhenko O. V.

Senior Lecturer of the Business and Trade Department, Mykhaylo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade, Kryvyi Rih

MEASURES FOR ECONOMIC SECURITY ENSURANCE OF BUSINESS STRUCTURES AS THE BASIS OF THEIR MANAGEMENT

Abstract. The innovative significance of the article is grounded on the need to develop new mechanisms for businesses structures management which are based on their economic security ensurance in order to help increase the efficiency of the economic process. The objective of the article is studying into the concept of “economic security strategy of a business structure” and drawing up a list of measures to ensure the economic security of businesses. Certain empirical and dialectical methods that allow to achieve this goal in a full way have been applied in the research. The article lines out the main characteristics of the category of “economic security strategy of a business structure”. The importance of the category is stated in terms of the strategic procedure. The basic types of measures to ensure the economic security of businesses are analysed as well as their universal list has been composed in the article.

Keywords: measures, economic security, ensurance, business structures, management.

Постановка проблеми. Сучасні інтеграційні та глобалізаційні процеси, що відбуваються в господарському просторі України, формують особливі динамічні й турбулентні умови функціонування підприємницьких структур. У зв'язку з цим постають нові завдання до управління ними, які передбачають розробку і використання нових механізмів. Але підприємці як учасники ринкових відносин мікрорівня не позбавлені ознак системи, тому ефективність їх функціонування передумовлює оптимальність та раціональність співдії відповідних елементів. Тобто в нових трансформаційних умовах управління підприємницькими структурами потребує забезпечення їх економічної безпеки, основою чого виступають заходи реалізації стратегії економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розробки стратегії, політики, тактики управління підприємницькими структурами, в тому числі через забезпечення їх економічної безпеки висвітлені в багатьох наукових працях таких дослідників, як: Васильців Т. Г., Волошук Л. О., Линник О. І., Ляшенко О. М., Макаруч О. В., Олексюк Т. В., Паліга Н. Б., Ус Ю. В., Фальченко О. О., Фролова Л. В. тощо. Однак, не зменшуючи значущості існуючої наукової спадщини, є необхідність у розробці інструментів управління підприємницькими структурами шляхом забезпечення їх економічної безпеки, що відповідають господарським умовам сьогодення, зокрема переосмисленню стратегії й тактики економічної безпеки підприємства, основою чого виступають заходи її забезпечення.

Постановка завдання. Завданнями даної статті є проведення дослідження сутності категорії “стратегія економічної безпеки підприємства”, визначення її місця в стратегічному наборі та формування переліку заходів забезпечення економічної безпеки підприємницьких структур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з [1, с. 7] система економічної безпеки підприємства займає важливе місце в процесі ефективного управління ним, тому є невід’ємною ланкою його стратегічного управління, в залежності від цілей господарювання, засобів і можливостей їх досягнення, умов господарювання та конкурентного середовища, ін.

Враховуючи це та загальноприйнятну побудову стратегічного набору підприємства, стратегія управління його економічною безпекою займає, безперечно, значне місце в ієрархії стратегій підприємства (рис. 1).

Забезпечення економічної безпеки підприємства формується за локальними складовими [2, с. 142], які можуть виступати блоками функціональної стратегії, які знаходяться в тісному взаємозв’язку.

Рис. 1. Місце стратегії управління економічною безпекою підприємства в стратегічному наборі підприємства (авторська розробка)

Стратегія управління економічною безпекою підприємства є складовою його економічної стратегії, розглядається як:

– сукупність найбільш значущих рішень та заходів, спрямованих на забезпечення прийнятого рівня безпеки функціонування підприємства [3, с. 165];

– економічна система забезпечення економічної безпеки підприємства в довгостроковому періоді, що являє собою сукупність приватних взаємоузгоджених складових, які об’єднує єдина глобальна мета – досягнення рівня економічного прибутку [4, с. 158];

– сформована сукупність заходів, адекватних стану й тенденціям зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, що відповідно до наявних ресурсів забезпечують стійке функціонування та необхідні тенденції розвитку щодо обраної місії [5, с. 66];

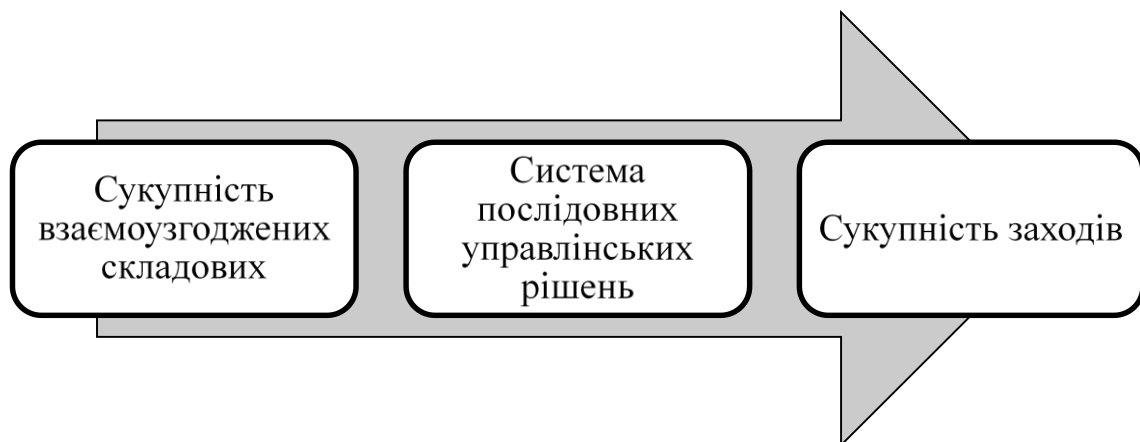
– система послідовних управлінських рішень, яка забезпечує динамічний стан захищеності, конкурентостійкості та стабільного розвитку підприємства через сукупність цілеспрямованих впливів на стан фінансової безпеки підприємства з метою ефективної реалізації загальної фінансово-господарської стратегії, місії підприємства та досягнення визначених стратегічних цілей [6, с. 441].

Таким чином, на основі досліджень наукових точок зору на категорію “стратегія управління економічною безпекою” можливо виділити її основні характеристики (рис. 2).

Тобто розробка стратегії управління економічною безпекою підприємств згідно з [7, с. 54] є процесом, ланцюгом управлінських рішень, які реалізуються через систему заходів забезпечення економічної безпеки підприємств.

Господарювання сучасних підприємств вимагає розробки таких механізмів управління їх фінансово-господарською діяльністю, які б забезпечили захист від загроз та максимальне використання можливостей на ринку товарів та послуг, що, в свою чергу, дозволяє своєчасно визначити перспективи їх подальшого розвитку. Тобто забезпечення економічної безпеки підприємства виступає дієвим механізмом його управління, який задовольняє усім господарським потребам сьогодення.

Як відомо, стратегія реалізується через практику. Тому напрочуд важливим є вибір та обґрунтування варіанта управління економічною безпекою, визначення найефективніших шляхів реалізації стратегії, що має на увазі під собою розробку заходів.

Рис. 2. Основні характеристики категорії “стратегія управління економічною безпекою” (визначено автором на основі узагальнення [3; 4; 5; 6])

Дослідження механізмів управління економічною безпекою підприємства демонструють, що заходи забезпечення його економічної безпеки пропонуються через методи або напрямки заходів [8, с. 296-297; 9, с. 271]: інституційно-правові (правові), інформаційні, організаційно-технологічні (техніко-технологічні), економічні (фінансово-економічні), адміністративні (силові), соціально-психологічні, інноваційні. В дослідженні [10] пропонуються заходи запобігання загрозам також у розрізі локальних складових та без чіткої формалізації їх реалізації.

Цілком логічним є те, що забезпечення економічної безпеки підприємства ведеться в розрізі її локальних складових, за кожною з яких виявляються резерви зростання. Але такий підхід не гарантує цілковиту реалізацію та доцільність використання виявлених резервів, які виступають лише як інструменти досягнення поставленої мети. З урахуванням розробленої системи стратегічного управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки [1, с. 12] пропонуються наступні види заходів, які в сукупності складають саме систему управління та забезпечення економічної безпеки підприємства (рис. 3).

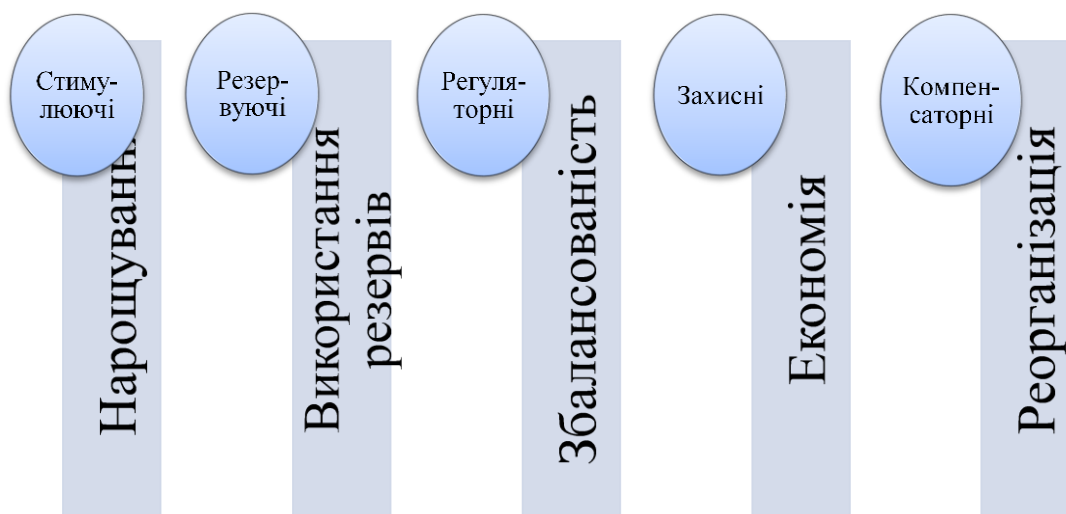
Запропоновані види заходів забезпечення економічної безпеки підприємства містять наступний зміст:

– стимулюючі заходи – управлінський вплив, який вимагає залучення додаткових ресурсів,

– захисні заходи – не передбачають значного ресурсного забезпечення та покликані до економії всіх видів ресурсів економічної системи (безпека ресурсів);

– компенсаторні заходи – використовуються у випадку, коли існуюча структура не виконує своїх управлінських функцій і потребує змін та нестандартних рішень, реорганізації системи управління за рахунок як внутрішніх, так і зовнішніх ресурсів.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Об'єктом проведеного дослідження стало підприємство як основна форма здійснення підприємницької діяльності та потужна інформаційна платформа для її управління. Але отримані результати можуть бути використані абсолютно на всіх підприємницьких структурах, незалежно від організаційно-правових форм та галузевих приналежностей. Тобто авторське розуміння сутності поняття “стратегія економічної безпеки підприємства”, її основоположне місце в процесі стратегічного управління та запропонований перелік заходів забезпечення є універсальними основами управління підприємницьких структур, адаптованими до сучасних умов господарювання. Необхідність подальших досліджень у даному напрямку полягає в обґрунтуванні організаційно-методичного підходу до формування системи забезпечення економічної безпеки підприємницьких структур.

Рис. 3. Види заходів забезпечення економічної безпеки підприємства (розробка автора)

необхідних для нарощування інтенсивності безпеки функціонування;

– резервуючі заходи – передбачають здійснення інвестиційних проєктів, адже для цього в діяльності підприємства сформувалися невикористані резерви (безпека ресурсів);

– регуляторні заходи – вплив на всі локальні складові, що забезпечує збалансованість та узгодженість між складовими ресурсів і функціонування;

ЛІТЕРАТУРА

1. Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 “Економіка і управління підприємствами (за видами економічної діяльності)” / Роженко Олександра Вікторівна; ОНПУ. – Одеса, 2017. – 24 с.
2. Роженко О. В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельного підприємства /

О. В. Роженко // Вісник Одеського національного економічного університету : зб. наук. праць. – Одеса, 2014. – Вип. 10 (218). – С. 134-148.

3. Линник О. І. Стратегія економічної безпеки підприємства як фактор зменшення впливу зовнішніх та внутрішніх загроз / О. І. Линник, Н. В. Артеменко // Вісник НТУ „ХПІ”. – 2013. – № 67 (1040). – С. 159-169. – (Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва).

4. Фальченко О. О. Стратегія забезпечення економічної безпеки підприємств / О. О. Фальченко, Ю. С. Глушач // Вісник НТУ „ХПІ”. – 2013. – № 66 (1039). – С. 157-160.

5. Макаrchук О. В. Стратегія економічної безпеки підприємства: обґрунтування та окремі методичні засади формування / О. В. Макаrchук // Наукові записки. – 2013. – № 3 (44). – С. 63-67.

6. Олексюк Т. В. Стратегія управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування: теоретичний аспект / Т. В. Олексюк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №7. – С. 438-442.

7. Роженко О. В. Стратегії економічної безпеки підприємства / О. В. Роженко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 51. – С. 51-55.

8. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : моногр. / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук; [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів : Ліга-Прес, 2012. – 386 с.

9. Ус Ю. В. Управління економічною безпекою підприємства: організаційний аспект / Ю. В. Ус // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 49. – С. 269-273.

10. Паліга Н. Б. Шляхи запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам економічній безпеці промислового підприємства / Н. Б. Паліга, Ю. В. Світлична // Економіка промисловості. – 2011. – № 1. – С. 197-202.

REFERENCES

1. Rozhenko, O. V. (2017), *Upravlinnia pidpriemstvom na osnovi zabezpechennia joho ekonomichnoi bezpeky* : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : spets. 08.00.04 “Ekonomika i upravlinnia pidpriemstvamy (za vydamy ekonomichnoi diial'nosti)”; ONPU, Odesa, 24 s.

2. Rozhenko, O. V. (2014), *Obgruntuvannia skladovykh ekonomichnoi bezpeky torhovelnoho pidpriemstva*, *Visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, vyp. 10 (218), s. 134-148.

3. Lynnyk, O. I. and Artemenko, N. V. (2013), *Stratehiia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva yak faktor zmenshennia vplyvu zovnishnikh ta vnutrishnikh zahroz*, *Visnyk NTU „KhPI”*, vyp. 67 (1040), s. 159-169.

4. Falchenko, O. O. and Hlushach, Iu. S. (2013), *Stratehiia zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv*, *Visnyk NTU „KhPI”*, vyp. 66 (1039), s. 157-160.

5. Makarchuk, O. V. (2013), *Stratehiia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: obgruntuvannia ta okremi metodychni zasady formuvannia*, *Naukovi zapysky*, vyp. 3 (44), s. 63-67.

6. Oleksiuk, T. V. (2015), *Stratehiia upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv mashynobuduvannia: teoretychnyi aspekt*, *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vyp. 7, s. 438-442.

7. Rozhenko, O. V. (2015), *Stratehii ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva*, *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vyp. 51, s. 51-55.

8. Vasylytsiv, T. H. Voloshyn, V. I. Boikevych, O. R. and Karkavchuk, V. V. (2012), *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia*, Liha-Pres, Lviv, 386 s.

9. Us, Iu. V. (2015), *Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva: orhanizatsiyni aspekt*, *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vyp. 49, s. 269-273.

10. Paliha, N. B. and Svitlychna, Iu. V. (2011), *Shliakhy zapobihannia zovnishnim ta vnutrishnim zahrozam ekonomichnii bezpetsi promysloвого pidpriemstva*, *Ekonomika promyslovosti*, vyp. 1, s. 197-202.